

או.

מדינת ישראל
הכנסת

פרוטוקול מס' 43/ג

מישיבה של ועדת החינוך והתרבות, שהתקיימה
ביום ג', כ"ט באייר, תשי"ד - 1.6.54,
בסעה 11.00.

נכח:

- חברי הוועדה:
  - ט. פרסיץ - היו"ר
  - ס. ארם
  - ח. בוגר
  - ז. בן-יעקב
  - א. ברמן
  - ט. כפרית
  - ד. נצר
  - ר. צברי
  - א. רוזאל-נאור

פוזמנים:

- ד"ר אבידור - סגן מנהל סניף החינוך
- סר קריד -
- גב' סטנר - היועצת המשפטית של סניף החינוך

נעדרו:

- ס. אונא
- ק. כהנא
- א. כלפון
- י. סטילנסקי
- י.ס. רוזנברג
- א. דימלט

סדר-היום:

סקרה האסון בטיול שנערך מטעם הגדנ"ע
(טות התלמיד עמוס תיבון).

=====

היו"ר ט. פרסיץ:

ברצוני להעלות על סדר-יומה של הוועדה טלוש
שאלות הנראות לי כדחופות, ואני מבקשת את

הוועדה לדון בהן.

א. סקרה האסון בגדנ"ע. אינני רוצה להרחיב את

הדיבור על סקרה זה, שהוא מכאיב מאד וגם פוגע ביחס ההורים אל בית-הספר
ואל הגדנ"ע.

ב. נתפרסמו בעתונות ידיעות על הזמנת כוחות-הודאה

בלתי-מוסמכים לעבודה, מבלי שאנשים אלה עברו תחילה אפילו קורס מזורז.
כל זה בהתחשב בטחזור הגדול בכוחות-הודאה.

כבר לפני ישיבות מספר נקאלן שאלות בניידון וביסקיניו

לקבל אינפורמציה ברורה על מצב הדברים ועל הדרכים בהם חושב לסדר החינוך

להתבדר על הקסיים. התשובה טרם ניתנה, אבל הידיעות שנתפרסמו בעתונות,

והנסיגות שהתגסינו וטאנו סתנמים בהם מחייבים, לפי דעתי, לקיים דיון

מעמיק בבעיה זו.

א.ו.

היו"ר ס. פרסיץ:

ג. שמענו לפני שבוע את הודעתו של ד"ר אבידור וסר שריד על גיוס מורים לישובים מרוחקים; כולנו סתמנו לסמוע שמסרד החינוך הגיע לידי הבנה עם מרכז המורים בענין זה, אבל לכולנו היה ברור שמרכז המורים יבוא לעזרתו של מסרד החינוך וביצוע הגיוס - אם יהיה - יהיה בידי מסרד החינוך.
עוד שלטום קיבלתי הודעה על החלטתו של מרכז המורים לגייס מורים, היינו לעסוק בביצוע המשימה. טענתי שמרכז המורים רק מביש את עזרתו למסרד החינוך, שהוא המבצע, אך נאמר לי שהדבר אינו כך. נודע לי על דבר החלטתו של מרכז המורים לבצע את גיוס המורים לישובים מרוחקים. אני חושבת שאנו צריכים מאד מאד להזהר בענינים אלה. אסור לנו באיזה אופן שהוא להעביד את הסכנויות הנתונות בידי מסרד החינוך לידי מישהו אחר, ויהיה זה הגוף הסכונד ביותר.

א. רוזאל-נאור:

שאלה לסדר-היום. בוודאי ידוע לחברי הוועדה על קיום השבתת הלימודים בנית-הספר ע"ש כצנלסון בירוסלים. אני חושבת שמקרה זה של השבתת לימודים על-ידי הורי החלמידיים צריך לעמוד לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

ד"ר אבידור:

לגופו של מקרה האסון בגדנ"ע אין לי מה לומר, באשר היום או סחר תמנה ועדת חקירה אשר תחקור את המקרה ואת מסיבותיו. הוועדה תמנה על-ידי מר המספטים וישתתפו בו נציגים מוסמכים של מסרד העבודה ומסרד הבטחון. ליושב-ראש הוועדה יתמנה מופט בית-מספט מחוזי.

כידוע, בראשית שנת לימודים זו הועברו פעולות הגדנ"ע בתי-הספר התיכוניים לידי מסרד החינוך. על כן הוציא מסרד החינוך חוזר אל מנהלי בתי-הספר התיכוניים, כיתות המסך ובתי-הספר למורים ובחוזר נאמר, כי מראשית שנת הלימודים תש"ד יערכו פעולות הגדנ"ע לגבי חלמידי בתי-ספר אלה על-ידי מסרד החינוך ובאחריותו. כן נאמר בחוזר שמקצוע הגדנ"ע יונהג כחובה וישולב בתכנית הלימודים של בתי-ספר אלה.
אין למסרד החינוך זיקה מנהלית ישירה אל בתי-הספר המקצועיים והחקלאיים, אבל הודענו למסרד העבודה ולמסרד החקלאות שאנו מוכנים לעזור להם בעריכת פעולות גדנ"ע והמפקח על פעולות גדנ"ע במסרד החינוך, מר פלדמן, מוכן לתת להם את ההדרכה הנחוצה. מסרד העבודה ומסרד החקלאות הודיעו לנו שהם יוציאו חוזרים מתאימים לבתי-ספר הנתונים לטיפולם.

מסרד העבודה שלח חוזר אל מנהלי בתי-הספר המקצועיים ובו נאמר, כי בהתאם להחלטת מסרד הבטחון יונהג מקצוע גדנ"ע כחובה החל מסנת הלימודים תש"ד. שיטות ותכניות הפעולות תבדקנה על-ידי מודיכיים ומורים. האחריות ליסי אמונים מדוכזים מוטלת על הנהלת בית-הספר. מסרד החינוך הוזכר בחוזר זה רק בסוף, במעיף אחרון, אשר בו נאמר למר פלדמן, מפקח על פעולות הגדנ"ע במסרד החינוך, יבקר בבתי-הספר ויקבע עם המנהלים את סדרי ההדרכה ופעולות בגדנ"ע.

מסרד החקלאות בחוזר שלו אל בתי-הספר החקלאיים כתב: "בזה הננו מביאים לידיעתכם שפעולות הגדנ"ע תערכנה בבתי-הספר החקלאיים בשנת הלימודים תש"ד על-ידי הנהלות בתי-הספר ועל אחריותן. בסוף החוזר נאמר: "בכל הבעיות המתעוררות בקשר לנ"ל על המנהלים לפנות למר אברמוביץ, הממונה על החינוך הגופני בבתי-הספר החקלאיים".
בחוזר זה לא הוזכר כלל המפקח של מסרד החינוך על פעולות גדנ"ע.

על-כן, להלכה, האחריות לפעולות גדנ"ע בבתי-הספר המקצועיים והחקלאיים לא במסרה לידי מסרד החינוך, אבל לעשה מר פלדמן הוא שהסדיר את עניני ההדרכה בבתי-ספר אלה מפני שהוא בקיא בלבו.
ב-11 בתי-ספר מקצועיים וב-5 בתי-ספר חקלאיים מתנהלות פעולות הגדנ"ע בעזרתו של מר פלדמן.

א.ד.

ד"ר אבידור:

אשר למקרה עצמו, הרי הטיול התחיל ביום ה'. מתוך כיתה של 36 תלמידים השתתפו בו רק 14. רובם של אלה שלא השתתפו בטיול נפסלו על-ידי הרופא, בטיול השתתפו שני סדרי-כיתות, אך אף סורה לא הצטרף אליהם. התלמיד חיבון לא נבדק על-ידי רופא בית-הספר לפני צאתו לטיול. כאשר הסדריך לאל אותו לסיבת הדבר, ענה חיבון שהוא חסר כי הרופא יפסול אותו לטיול מפני שהוא מטמח במדרסים, ועל כן לא חלק להבדק. יחד עם זאת אמר חיבון, כי שבוע לפני כן נבדק על-ידי רופא קופת-חולים ונמצא בריא. גם כרטיס התלמיד שלו אינו מעיד על שום מחלה. אלה הם הדברים שבאפשרותי למסוד. את כל היחד תבדוק ועדת החקירה.

ד. נצח:

לצערי, כבר פעמים מספר דנו בוועדה זו על מקרי אסונות. אסונם לא סיכסנו את דעתנו בענין זה, אבל מתוך דבריהם של החברים ראיתי שהלך-הרוח הכללי הוא כי גדנ"ע במסגרת צבאית והגיטה הצבאית הם אולי קשים מדי לילדים בגיל בית-הספר, ורצוי יותר לקיים מסגרת חינוכית-אזרחית. לדעתי, צריכה לעמוד בפנינו בעיית היחסים לא לגדנ"ע בלבד, אלא לטיולים הנערכים במסגרת מוסדות החינוך.

חושבני שקיימות איזה שהן תקנות המחייבות את בתי-הספר להתחשב עם מזג-האוויר. זכור לי שברוסיה, למשל, היו תקנות אשר חייבו את סגירת בתי-הספר במקרה של חום גבוה.

אצלנו ידוע שבימים אלה של הסרב, כאשר טיירות החום היו גבוהות מאוד ובלתי-רגילות, קרו מקרי התעלפויות. ברצוני לדעת אם מסד החינוך הוציא תקנות הקובעות מתי מותר לסוּס חינוכי לצאת לטיול, והמחייבות להתחשב במזג-האוויר הסורר בזמן הטיול. אתמול דנה הכנסת על חוק לפיקוח על אסונות בעבודה. אני חושבת שעלינו לדון עתה בפיקוח על אסונות שקורים לאו דווקא בעבודה.

עובדה היא שהטיול נערך ביום חם מאוד, וטארבני הטיול ידעו, כי יסרוור באותו היום חום גבוה, מפני שלא היה זה היום הראשון של הסרב. ונטאלת הטאלה אם מותר היה לערוך טיול בחום כזה - זוהי טאלה מסדר החינוך צריך לענות עליה.

בעתונות רגילים לכתוב שלא ידוע מי אחראי למקרה אסון זה או אחר. אבל אנחנו יצאנו כבר מהחיתולים ולאחראי לאקרה זו צריך להיות אומץ לקום ולומר שהוא האחראי. ההורים רוצים לדעת מי אחראי לילדיהם כאשר הם נמצאים בבית-הספר, וכל זמן שהילדים לומדים אחראי להם מסדר החינוך, מפני שהוא נושא באחריות למוסדות החינוך.

כן מתעוררת כאן הטאלה כיצד צורך לטיול תלמיד אשר לא נבדק תחילה על-ידי רופא בית-הספר. יתכן שהבדיקה לא היתה מונעת את האסון, אבל עובדה היא שהמקרה קרה אצל נער שלא קיבל טאת הרופא איסור להשתתף בטיול.

גם העובדה שמתוך 36 תלמידים רובם נפסלו מבחינה בריאותית מחייבת אותנו למחשבה.

אני רוצה לפנות לוועדה בבקשה שגם חברי הוועדה, בתור שליחי הציבור, וגם מסדר החינוך יראו עצמם אחראים כלפי ציבור ההורים.

א. רזיאל-נאור:

לא ידעתי שמקרה האסון בגדנ"ע יועמד על סדר-יום של הוועדה ולכן הגשתי אתמול לשד החינוך טאלתה בנידון. הייתי רוצה לדעת אם ההוראות לטיולים מחייבות את כל בתי-הספר במדינה, ואם מסדר החינוך דאג לכך שהוראות אלו תמצאנה בכל מוסד חינוך, סכל סורה ומנהל ידע אותן ויהיה כפוף להן?

אשר לבדיקה הרפואית, נכון שיכול לקרות אסון גם לאדם בריא שעמד בבדיקה רפואית, אבל הרבה יותר חסור הדבר כאשר האסון קורה לילד שלא נבדק על-ידי רופא ולא קיבל תעודה המאשרת שהוא מסוגל להשתתף בטיול. צריכות להיות הוראות מחייבות, שאינן ניתנות לכל מטייה, כי בלי תעודה מרופא אין יוצאים לטיול.

או.

א. דזיאל-נאור:

הסרב לא ירד עלינו לפתע-פתאום. יום הטיול היה היום ה-11 של הסרב, ובו הגיע החום לשיאו. מדוע מסרד החינוך, אשר ידע כי עלולים לצאת לטיולים בתקופה זו, לא נתן הוראות כי בימי הסרב אין יוצאים לטיולים ואין מבצעים פעולות אחרות הסזריכות מאמץ? הנה בבית-הספר בו לומדת בתי שלחו את כל הילדים הביתה והסאירו רק קבוצה של רקדנים שהרקידום בצהרי היום תחת כיפת הסמים. כל הענין הזה של ריכוזי האסונות מתנכר להרבה מאד דברים ובראש וראשונה לסלום הילדים.

מחובתו של מסרד החינוך - וזו חובה שאין סנוס מסנה - לראות את עצמו אחראי לילדים שהם בגיל חינוך חובה. מספר האסונות שקרו בסנים האחרונות צריך היה לעורר להסקת מסקנות מסוימות. המקרה הזה של הנער תיבון דומה למקרה האסון שקרה לפני שנתיים בעת טיול מסעם גדנ"ע, כאשר התלמיד אורי אפסטיין סרסת-גן סת אף הוא בזמן המסע. גרסה לי ססני המקרים קרו באותו המקום עצמו, בעת טיול לבת-שלמה. אין זה דבר מקרי, אלא יש סיבה לדבר וצריך היה לתת את הדעת על-כך.

בכלל יש לי הרוסס שהתכניות של מסעות וטיולים הן בגדר של חובבות ואינן עוברות בדיקה של בעלי-סקצוע. הגדנ"ע במידה רבה יונק את תכנו ואת הסראתו מהארגונים הטרומ-מדניתיים. המחמרת היתה עוטה כל סיני דברים קסים ומסובכים, אולם היא היתה סוכרחה לעשות זאת בהתחשב במציאות של הימים ההם. עתה יש למדוד את הדברים בקנה-מידה מסלכתי. ההתגברות על הקסיים סימסה כנקודת-מוצא להרבה פעולות ביטיים שלפני הקמת המדינה. כנקודת-מוצא של היום אין לראות את הגיטה שהיתה קיימת פעם, כי קסיים ניתנו כדי להתגבר עליהם. המטרה כיום היא הכסדת הנוער כדי טיוכל להתגבר על הקסיים, ואין להכסיר אותו לכך בבת-אחת.

אנחנו מחוייבים לתת תשובה לעצמנו ולהורים, כי אחרת נערער את כל האוטוריטטה של מסרד החינוך, של הגדנ"ע ואף של הצבא. כל אחד סבין סבזמן המלחמה קורים בצבא אסונות, אבל אם אין אחריות לחיי הילדים הלומדים בבית-הספר אי-אפשר גם לבוא לציבור ההורים באיזה תביעות שהן.

א. ברסן:

לא בפעם הראשונה קרה אסון בעת טיול של הגדנ"ע. לפני שנתיים דנו על מקרה סותו של התלמיד אורי אפסטיין והנה נתברר עכסיו סלאחר כל החקירות ודיונים בוועדת החקירה לא חל כל סיני לטובה בדבר. קודם היה גדנ"ע במסגרת הצבא; עתה הוא הועבר לידי מסרד החינוך, אבל בפעולות עצמן לא חל כל סיני. אם כן הדבר, הרי ברור סמסו לא בסדר מבחינה עקרונית. לדעתי דרוסה רביזיה יטודית של כל הגיטה הצבאית, סאינה סמאיטה לילדים ולנוער. נתברר סאמונים טרום-צבאיים אינם לפי כוחם של הילדים. ואין זה נכון ססקצוע הגדנ"ע הוא חובה בבתי-הספר; הנסיון מלמד זאת. יש להסתפק באמונים במסגרת הצבא ואין לחייב את הנוער באמונים צבאיים במסגרת הגדנ"ע.

לדעתי, הודיטה הטיניסלית של ועדת החינוך והתרבות צריכה להיות: סיני בתקבון הגדנ"ע על-סנת לאסור עריכת טיולים, אמונים ומסעות בימי סרב. סוכרחה להיות איסור סוחלט בענין זה.

אני בטוח סאם לא יחול סיני יטודי בפעולות הגדנ"ע תמערוד תנועה של הורים - ותנועה סוצדקת - נגד מסרד החינוך וכסובן גם נגד הגדנ"ע.

ח. בוגר:

דברי יהיו סונים לגמרי מדברי חב"כ ברסן. אין לנו כל אפסרות לגדל בארץ דור אוהב סולדת אם הנוער לא יכיר את הארץ כולה, והוא יכול להכירה רק על-ידי טיולים. הנוער חייב ללכת גם למקומות המסוככים ביותר; אין דרך אחרת. הנה בססן עטרות בסנים, כאשר היתה סכנה סססית ביותר לעבור דרך ג'נין או סכם, היינו עורכים טיולים למקומות האלה, לניי בסכם ועכרים את בקעה, ולא פעם קרה שהעורכים התנפלו עלינו וירו. אבל הטיולים נמסכו, וכי אין אפשר היה אחרת? והיום תאמרו סאין לערוך טיולים?

ועל מי אפשר להטיל את האחריות? על סר החינוך? הרי יכול לקרות טילד יפול מהאווו, או יתגלגל סההר או יתכן גם סירו בדרך. האם בגלל זה אין לצאת לטיול? - לא. והתקופה הטובה ביותר לטיולים היא דווקא בחדסי האביב.

אז.

ח. בוגר: זכור לי סקרה האסון בדרך למצדה כאשר אבן
בדרורה טן ההר ופגעה בילדה. אבל האם אחרי זה
לא יצאו טענות למצדה? - לא. בלי טיולים הילדים לא היו מכירים את הארץ,
ובלי הכרת הארץ לא היינו יכולים לחנך דור סיגן על הסולדת. אנחנו צריכים
גם לעודד את הסורים שיצאו עם התלמידים לטיולים, ואני חושב שהם לא ירצו
לצאת אם יטילו עליהם את האחריות הכבדה.

לטיול הזה טבר מצא את סותו התלמיד תיבון, יצאו
14 ילדים בליווי שני מדריכים והטיול נערך למקום בטוח.
החינוך הצבאי הוא שאלת קיומנו. הרבה יותר קל
לאסור על עריכת טיולים, אבל עם כל הסכנות הכרוכות בדבר חייבים לצאת
לטיולים.

הוועדה צריכה לוטר שיט לנקוט בכל האמצעים
האפשריים כדי שמקרי האסון לא יישנו עוד. יחד עם זאת צריכה הוועדה לדרוש
ממסדר החינוך את הטשך עריכת הטיולים, כי הילדים צריכים לראות את כל הסולדת
כדי שתהיה קדושה להם.

היו"ר ט. פרטיץ: אני חושבת שדווקא מפני שאנו מעריכים את חסיבות
הטיולים חובה עלינו לנקוט בכל האמצעים כדי
שלא תקום תנועת הורים אשר תתנגד לטיולים. עלינו לדרוש שתוצאנה הוראות
ברורות לעריכת הטיולים, והוראות אלה צריכות להתבסס על הבסיון שנרכש בטשח
זה מסך 30, 40 השנים האחרונות. בהוראות יש לקחת בחשבון את כל המקרים
האפשריים שעלולים לקרות בטיול ולטנוע אותם.

אין אנו יכולים להאשים את מסדר החינוך במקרה
זה, כי טצד אחד העבירו לידי מסדר החינוך את הסמכות על פעולות הבדנ"ע
בבתי-הספר ואילו טצד שני הוציאו ממנו סמכות זאת לגבי בתי-הספר המקצועיים
והחקלאיים והעבירוה לאינסטנציות שאין להן נסיון בטשח זה.

אני טצטערת צער רב על סקרה זה; אני באה ללטור
מטנו ולהוציא את המסקנות ההכרחיות.

המסקנה הראשונה היא שוועדת החינוך והתרבות
צריכה לדרוש טן המטסלה הקטת ועדה בינסטרדית אשר תכוון את החינוך העל-יסודי
הנתון עתה בידי גורמים שונים. ועדת החינוך צריכה להטיל על הוועדה
הבינסטרדית טחוקם הוצאת הוראות ברורות וסוטטכות בענין עריכת הטיולים.
ראשית יש לקבוע מה סותר ומה אסור לעשות בטשב. יש לקבוע שאין יוצאים לטיול
אם לא מתלווים אליו סורים ורופא. כאשר יוצאים לטיול עם הרבה ילדים חייבים
לצרף אל הטיול רופא שיוכל להגיש עזרה בטקרה של אסון. דבר זה הוא סחוייב-
המציאות בתבאי האקלים טלבו. דווקא מטנם טעלינו לאהב את הארץ על הילדים
יש לקבוע את כל התנאים הדרושים כדי לטנוע אסונות.
לא יתכן טקרה - וזאת יש לכתוב בפירוט בתקנות -
טמיטהו יצטרף לטיול בגניבה, כפי טזה קרה הפעם. כן לא יתכן טיזלזלו
בהוראות הבטחון המינימליות וטיילדים יצאו לטיול גלוי-ראט.
קריאתנו למטסלה צריכה להיות: הקטת ועדה בינסטרדית
אשר תטפל בכל הדברים הקטורים בחינוך העל-יסודי.
אם החברים יטכינו אציע לקבל החלטה ברוח זו לאחר
סיום הדיון.

ט. כפרית: דברי חה"כ בוגר היו בהחלט לענין, טפני ט לצערנו
הגדול אנו יודעים טטספר הטיולים פחת. אותו מנהג
טהיה פעם חוק בל יעבור בדבר עריכת טיולים פעמיים בטנה השתנה כיום. אבל
חינוך לאהבת טולדת הוא בלתי-אפשרי ללא עריכת טיולים. אולם הגיטה בענין זה
צריכה להיות, כפי טחה"כ רזיאל-נאור אטרה, לא כפי טהיתה פעם טהקטיים נוצרו
כדי להתגבר עליהם. אין לנקוט עטדה קיצונית כל-כך.

ברצוני להפנות את טטוטת-לב הוועדה לא רק למקרה
זה טקרה עכטיו. אני רוצה לעודר כאן את בעיית הפיקוח הרפואי על ילדינו
בבית-הספר, כי לדעתי פיקוח בהחלט אינו טטפיק. בבתי-ספר רבים אין בכלל
פיקוח רפואי ומחלות טונות נובעות טזה. אינני יודעת טי צריך לדאוג לפיקוח
הטצב, מסדר החינוך או מסדר הבריאות. לדעתי, מסדר החינוך, הדואג לחינוך הדור
הצעיר, חייב לדאוג גם לבריאותו ולעודר את טטוטת-לבו של טסדר הבריאות
לדבר זה. ידוע לי טרבים טבני-הכפר ההולכים לצבא נפטלים לטירות קרבי בגלל

או.

ס. כפריית:

ליקויים טובים בלבם אין לטכוח סאלה הם בני-הכפר סחונכו בחננים טובים ומזון לא חסר להם. זאת אומרת סיס להפנות תסומת-לב לפיקוח בריאות על ילדינו ולסמירת חיהם. אני חושבת סאף הסקרים הרבים סל סביעות ילדים קרו מסום קלות-דעת ומסום יחס בלתי-סספיק אליהם. הוא הדין לגבי דריסת ילדים.

אם תבוא פניה מצד הוועדה - ואני טחייבת את הצעתה סל היוטבת-ראס - היא צריכה להיות רחבה יותר, לא רק בקטר לגדנ"ע אלא גם בקטר לסמירה על חיי הילדים בכלל. אני חושבת ססחונבתנו לעסות זאת, אם כי לא אנחנו נטנה את הרופאים סיפקחו על הילדים. ידוע סיום הצופים נערך בזמן הסרב. אני מבינה שנעסו כבר הרבה סידורים הקסורים לעריכת יום הצופים, אבל יחד עם זאת חייבת להיות איזו סהיא זהירות בקטר לעריכת כנוסים וטיולים.

בביקורנו בגדנ"ע דאינו בצהרי-יום ילדים עומדים בחוץ והם גלויי-ראס. אין זה ענין סאפטר להסדירו על-ידי תקנות בלבד. יס לעורר את הציבור לסמירה על חיו. רוב הילדים סחלו בסבוע סעבר חלו מפני סנטצאו זמן רב מדי בסמס.

אין לי סה לומר לגבי האסון הסחריד. זה ענין לוועדת חקירה וועדת החינוך אינה יכולה להיות צד בדבר ואף לא לקבוע עמדה איזו סהיא.

אני חושבת סמסקנתנו צריכה להיות כוללתן סמירה על בריאות הילדים והקפדה על מנהגים מסויימים סהאקלים שלנו טחייבם.

מתוך דברי הרופא לאחר האסון, סאסר כי הדבר נגרם על-ידי סכת-סמס, ברור ססזג-האוויר תיה כאן הנורם. **ר. צברי:**

אני חושבת סאף אחד מאתנו אינו סתנגד לטיולים ולהכרת הארץ. וצדק חה"כ בוגר באסרו סבלי הכרת הארץ אין גם אהבת סולדת. ברור סאילסלא כל אותם המסעות סל הפלס"ח, סל בתי-הספר וסל תנועות-הנוער לא היו החיילים סגיעים בזמן סלחמת הסחרור לכל אותם המקומות אליהם הגיעו וכבסום.

אולם אין לי ספק סצריכה לקום אותה ועדה סעליה דיברה יוטבת-הראס. אין ברצוני להטיל על סטרד החינוך את האחריות על סקדה האסון. אבל אפטר לסאול ולדרוס מרוע הקטר בין המטרדים הטונים איננו חזק יותר, כדי סגם בתי-הספר הטקצועיים והחקלאיים יקבלו אותן ההוראות סנסלחו לבתי-הספר התיכוניים, ואחת ההוראות העיקריות צריכה להיות סאין סטיילים ביום סרב.

בכלל, צריכים היינו ללמוד דבר סה סאורה-חיהם סל הערבים. הערבים אינם יוצאים החוצה ביום סרב, והם אינם סתחלכים גלויי-ראס בסמס.

אני חושבת ססקדה האסון הביא אותנו גם להכרת בעייה אחרת. ד"ר אבידור ציין בדבריו סמתוך כיתה סל 36 תלמידים רובם נפסלו בבדיקה הרפואית ועל-כן לא יצאו לטיול. כאן סתעוררת בעיית כוטרם הגופני סל ילדינו. אין ספק סאחת סמטרות הגדנ"ע היא חיזוק הילדים, כדי סיוכלו לעמוד בפני קסיים. אבל כאטר הגדנ"ע יוצא למסעות מסושכים, סיט בהם גם תרגילים קסיים, קורים מקרי-אסון.

נדמה לי סלפני סנים כוטרם הגופני סל ילדינו תיה טוב יותר. אני חושבת סלא דקהזנה היא הגורם לכך. גם חה"כ כפריית אסרה סבני-הכפר נפסלים לסירות קרבי בגלל ליקויים טובים. גם באות הספורט נכסלים ילדים רבים. לדעתי סיבת הדבר תיה סההכסרה הגופנית סמתונה והסטוסכת, סהיא הבסיס למאמצים בגדנ"ע, אינה עומדת על הגובה. כוונתי להתעמלות ולספורט בכלל. הנה, לסל, בעיר כמו יפו אין אף אולם התעמלות אחד. כאן צריך לחול סינוי יסודי, כי סהכסרה הסטוסכת תיה הנותנת את הבסיס למאמצים גדולים, ולא סכסרה גופנית חד-פעמית או חד-סנתית. על-כן חייבים אנו לסיים את לבנו להגברת החינוך הגופני והספורט בקרב הנוער.

או.

ר. צברי: לדעתי דרוסה הקפדת-יתר על תנועות-הנוער. הנה, למשל, ילד בן 10, שהוא חבר בתנועת-נוער, הולך לפעולה בתנועה בסעה 3 אחר-הצהרים, ביום סרב כבד, ומדריכה בת 15 מחזיקה אותו בתנועה עד סעה 9 בלילה. זו איננה עצמאות, זוהי הפקדות ויס לאע"פ לתנועות-הנוער שלאט להם עם הילדים.

אני מצטרפת להצעתה של יושבת-הראש בדבר הקמת ועדה בינמסדרית ואני בעד זה. סוועדה זו תבטל את כל הטיולים הנערכים על-ידי הנוער בימי סרב.

כן יס, לדעתי, להקדיש תשומת-לב לחינוך הגופני בקרב הנוער על-טנת להכשירו לפעולות בגדנ"ע ולסען לגדל דור אזרחים בריא.

ד"ר אבידור סיפר בזמנו שכאשר מסרד החינוך מקבל מחוץ-לארץ מכשירי התעטלות הוא חייב לסלם לאוצר את מחיר המכשיר או לפחות את המכס. לדעתי, צריכה ועדת החינוך לפעול בכיוון ביטול הוראות אלו מצד מסרד האוצר.

א. ברטן: אני רוצה להדגיש שנית, כי לא התנגדתי לעריכת טיולים. להיפך, אני בעד טיולים אפילו לעתים קרובות, אבל אני מתנגד לאמונים צבאיים בקרב הילדים. לדבר זה התנגדתי מתמיד ואני מתנגד לו גם היום.

אני מציע הצעה טינימלית וצנועה ביותר, הנובעת מדברי חה"כ צברי ומכל הדיון בוועדה, סוועדת החינוך והתרבות תפנה למסרד החינוך בדרישה לסנות את תקנון הטיולים בכיוון של איסור טוחלט על עריכת טיולים ואמונים בימי סרב.

מר טרייב: קשה לי לדבר על המקרה הקונקרטי הזה, מפני שבכלל קשה לדבר על אסונות וקשה שבעתיים אם האסון קורה לחברי ולמורה של בני.

לגופו של ענין, איס מאתנו לא יכול היה לערער את דברי ד"ר בוגר, מפני שזוהי האמת לאמיתה. כיום עומדים אנו במצב כזה שלא רק שאין טרבים בטיולים, אלא ישנה סכנה שתחול הפחתה ניכרת במספר הטיולים, וזה מסתי סיבות: א. הטיולים עולים ביוקר, וכאשר הילד יוצא לטיול הוא זקוק לפחות ל-10 לירות והורים רבים אינם יכולים לסלם מחיר כזה. ב. המורים לא שטים כל-כך לצאת לטיול עם תלמידיהם. אמנם היו זמנים כאשר זה היה טובן מאליו סמורה שתלוזה אל תלמידיו בטיול, אבל כיום המצב טובה.

כן ישנם קסיים אחרים בעריכת טיולים. מסרד החינוך הוציא הוראה שלפני יציאה לטיול יס לקבל איסור של המסטרה. פעם היו מקבלים איסור לטיול מאת מסרד הבטחון. והנה מנהל בית-הספר מסויים בתל-אביב פנה לספקח המשרד מחוז תל-אביב וביקש לקבל איסור לעריכת טיול לקיסריה. המפקח ענה שיוציא את האיסור בתנאי שבית-הספר יטפח לטיול 7 רובאים והמסטרה תספק להם את הרובאים. נשאלת השאלה היכן יכול בית-ספר למצוא 7 רובאים ואף אם ימצאם קטור הדבר בהוצאות רבות. פניתי לספקח המחוז וביקשתי שייסקול את הדבר שנית, כי לא יתכן שטיול לקיסריה מצריך הבטחה של 7 רובאים.

כל הקסיים הללו מסכנים את עצם קיומו של טוסד הטיולים שהיה כה יקר לנו.

אני רוצה לענות כאן על דברים שנאסרו ולציין סקיימות הנחיות בקשר לטיולים ומסעות. אולם אינני יודע אם איזה מסרד שהוא יכול להסדיר בתקנות את כל המקרים והמסיבות בהם עלול להתרחס אסון. בקשר לימי סרב קיימות הוראות עוד מלפני שנים הקובעות שאם הטמפרטורה עולה עד לנקודה מסויימת יס לסגור את בית-הספר. רופאים רבים התווכחו על קיום הוראה זו, מפני שטענו כי אחרי הפסקת הלימודים ביום סרב אין הילדים הולכים הביתה ונחים סם, אלא הם מתרוצצים בדחובות ומתעייפים יותר מאשר היו מתעייפים בבית-הספר. אני עשטי נוכחתי בצדקת טענה זו ולכן, בהיותי מורה, החלטתי לא לסלוח את הילדים הביתה ביום סרב, אלא להרפות במקצת את טח הלימודים ולהסאיר את הילדים בכיתה.

כתוצאה מהאסון הזה נצטרך לדון יחד עם ועדת רופאים על קביעת תקנות, לאו דווקא לגבי טיולים בימי סרב, אלא בכלל לגבי קיוט התעטלות ופעולות אחרות המצריכות מאטץ פיהי מיוחד. נצטרך לקבוע שאם הילדים יימצאו בימי סרב בחוץ עליהם להיות כסויי-ראט וכו'.

או.

היו"ר ס. פרסיץ:

אני חושבת שבדברים מסויימים אצטרך לחלוק על דברי ד"ר אבידור.

לא רק ההורים אסמים בסדרי חייהם של הילדים. אסם בזה הציבור כולו ואסם אורח-החיים שנותר בארץ. אי-אפשר לאסור היום על ילד להצטרף לתנועת-נוער איזו שהיא אם אין רוצים להרוס את היחסים אתו. כי יש טסה חזק יותר מהספעת הורים על ילדיהם, וזוהי הספעת הרחוב ותנועת-הנוער. הוועדה תקיים דיון על בעיית תנועות הנוער, אסר, לדעתי, מסדות על הילדים סטחיות ואינן מתירות לו זמן לעסוק במטהר הנותן לו חומר למחשבה עצמית.

אסר להקמת הוועדה הבינמסרדית, אל לנו לחכות עד אסר יובא בפנינו חוק החינוך העל-יסודי. כולנו תקווה שחוק זה יובא במהרה בימינו, אבל בינתיים הכרחי שתוקם ועדה בינמסרדית אסר תספל לא רק בעניני טיולים, אלא בעניני בתי-הספר המקצועיים והחקלאיים גם כן. אני חושבת שבוועדה זו צריך להסתתף גם מסרד הבריאות. אנו חייבים, אם כן, להביע את דריסתנו הנמרצת להקמת ועדה בינמסרדית שתנהל את העניני בטטכות המסותפת של כל המסרדים המיוצגים בה ותספל בבטיחות הילדים בבתי-הספר, גם באותם בתי-הספר שאינם ניהנים לסרותו הבלעדית של מסרד החינוך. אני טקבלת ברצון את הצעתה של חה"כ כפרית בדבר הפניית תסומת-לבם של מסרד החינוך ומסרד הבריאות לבריאות הילדים. אם הוועדה מסכימה להצעותי ארטה לעצמי לנסח את הדברים ברוח זו ולהעבירם למססלה.

א. רוזאל-נאור: להצעת יוסבת-הראט ברצוני להוסיף כי הוועדה הבינמסרדית

צריכה לטפל גם בבדיקת תכנית הטיולים והסעות כגדנ"ע והתאמתן לתנאי האקלים ועונת הסנה. כן צריכה הוועדה לתכנן את תכנית האטונים הגופניים בבתי-הספר, במטטה של רציפות ושל הליכה מן הקל אל הכבד.

א. ברטן: אני מבקט גם להוסיף, כי הוועדה הבינמסרדית צריכה

להכניס סיבויים בתקנון הגדנ"ע בכיוון של הטלת איסור על עריכת טיולים, מסעות ואטונים בימי טרב.

היו"ר ס. פרסיץ:

אין ועדת החינוך והתרבות וסאית לאסור טיולים ולקבל החלטות טיט בהן מסום ביצוע. הוועדה רק סביעה את חרדתה נוכח המצב הקיים ודורסת את תיקונו.

א. ברטן: אני מבקט להצביע על הצעתי.

ה ח ל ט י ת

הצעת חה"כ ברטן האומרת טעל הוועדה לדרוס איסור עריכת טיולים ומסעות בימי טרב - לא נחטבלה

ההצעה לדרוס מן המססלה הקמת ועדה בינמסרדית אסר כמסקדה יהיה: לנהל את בתי-הספר העל-יסודיים בטטכות המסותפת של המסרדים המיוצגים בה; לדאוג לבטיחות הילדים בבתי-הספר, גם באותם בתי-הספר שאינם ניהנים לסרותו הבלעדית של מסרד החינוך; לבדוק את תכניות הטיולים והמסעות ולהתאימן לתנאי האקלים ועונות הסנה; לתכנן את האטונים הגופניים בבתי-הספר, במטטה של רציפות והליכה מן הקל אל הכבד -

ג ת ק ב ל ה

ההצעה להפנות את תסומת-לב מסרד החינוך ומסרד הבריאות למצב בריאותם של הילדים בבתי-הספר

ג ת ק ב ל ה

סדר סריד: הסמלה של מיוחדים סונים המתגלים עתה אצל ילדים רבים בארץ היא חמורה מאד. הסתומסנו מאד לדעת, כי דווקא בהתייכות העובדת ישנם מקרים רבים כאלה. דבר זה דורס בדיקה ויש לראות אם אין מעמייסים על הילדים מעטסה כבדה כדי שתוצאותיה טורגסות רק כעבוד סנים מספר, יתכן שילדי ההתייכות העובדת עובדים בגיל מסויים, בגיל צעיר מאד, עבודה שהיא למעלה מכחותיהם, וכתוצאה מכך בריאותם נפגעת. אולם זוהי תערה בלבד, והבעיה מצריכה בדיקה יסודית.

ד"ר אבידור: כל חברי הוועדה אמרו שאינם מתנגדים לטיולים, אלא להיפך, מחייבים אותם. רוב הטיולים בבתי-הספר העל-יסודיים מתקיימים כיום על-ידי הגדנ"ע או באמצעותו. בלי עזרת הגדנ"ע לא היו כלל טיולים בבתי-הספר האלה.

ישנן הוראות ספורטות ומעודכנות לעריכת טיולים, שחברנו לא רק על-ידי בעלי הסקצוע הגדולים ביותר בטוח הטיולים, כמו סר נסרי או סר אלוף, אלא גם בעצת רופאים. בין הוראות אלו נכללו גם כללים כיצד יש לנהוג בימי טרב. אך יתכן שיש לקבוע בספורט את הסדרים לזמן טרב. אולם אי-אפשר להוציא הוראה שהילדים חייבים לצאת לטיול כסויי-ראס. בזה מוכרחים לסמוך על המורים ועל המנהלים.

האם הוראות אלו מחייבות? - הן בוודאי מחייבות את מורי ומנהלי בתי-הספר היסודיים שמסדר החינוך חולט עליהם. הן גם מחייבות בטידה מסויימת בלבד את בתי-הספר התיכוניים. אבל כיום אין לנו כל אפשרות לסלוח הוראות וחוזרים לבתי-הספר הסקצועיים והחקלאיים, לא רק בעניני גדנ"ע אלא גם בטוחים אחרים.

תכנית הטיולים של הגדנ"ע איננה ירוסת-העבר. היא נבדקת מחדס כדי שנה בשנה, וגם בטיול זה בו קרה האסון נהבו בהתאם לתכנית.

^{סל} אסר לרביזיה / פעולות הגדנ"ע, דוטני שהדבר היחסידי שנסאר עוד היום סן הגדנ"ע הוא הסונח הבלתי-סוצלח "חינוך טרום-צבאי". בגדנ"ע אין כיום אמונים צבאיים היוצאים טגדר הרגיל. לתלמידי הכיתות הסביעות והסטיינות יש אמוני קליעה, אבל זה איננו אטון צבאי, זהו חלק מהחינוך האזרחי שלנו.

אין לנו כל ידיעה שנבדקה טבחינה מדעית על כך שהו הסאמץ הפיסי אותו אפסר לדרוס שהילדים בארץ, לא רק בפעולות גדנ"ע, אלא אפילו בהתעטלות. המוסחים שלנו לסדו את תורתם בחוץ-לארץ ועדיין לא התאיסו אותה לאקליטנו. יתכן מאד שאותם בני-הנוער שנפסלו עתה לסידות קרבי בצנא עטו בילדותם טאטצים יותר גדולים, טבלי שידעו על כך, ומאטצים אלה פגעו בבריאותם. גם הרופאים אינם יודעים עדיין שהי סידת הסאמץ שהנוער בארץ, בהתחטב בתנאי האקלים כאן, יכול לעטוד בה.

הטיפול הרפואי בבתי-הספר הועבר הסנה לידי מסדר הבריאות. אנו חושבים שצריך להיות יועץ רפואי ליד מסדר החינוך, ונראה שד"ר סיטון - הנמצא עתה בחוץ-לארץ - יסלא תפקיד זה המופיע בתקן המסדר.

יוסיים לפני יום הצופה הגיעו אלינו ידיעות על מקרים סל שיתוק-ילדים והיינו מוכנים לבטל את כל החגיגות מחסס בפני הטחלה. סר טיוחס פנה למסדר הבריאות וביקס את חוות-דעתם ומסדר הבריאות ענה שאפסר לקיים את החגיגות. אולם, מכיוון סלא סאלנו את מסדר הבריאות כיצד יש לנהוג בהתחטב עם הטרב, לא העיר לנו מסדר הבריאות כי החום הגבוה יכול להספיע לרעה על הילדים.

אסר לפעולות בתנועות-הנוער, ברצוני לציין שהפעולות והטיולים מטעם התנועות נחתכות על-פי ההורים, אבל כאסר קוראים לאסיפת הורים כדי לקבל החלטות מופיע מספר הורים קטן בלבד.

אסר להצעה בדבר הקטת ועדה בינסטרדית, הרי בימים הקרובים יובא כבר חוק החינוך העל-יסודי - הכולל גם את החינוך העל-יסודי בבתי-הספר החקלאיים והסקצועיים - ובחוק זה יש מקום להסדיר גם את בעיית התיאום בין המסדרים הסונים. כי הוועדה הבינסטרדית - אם תוקם - לא תספל בטיולים בלבד.